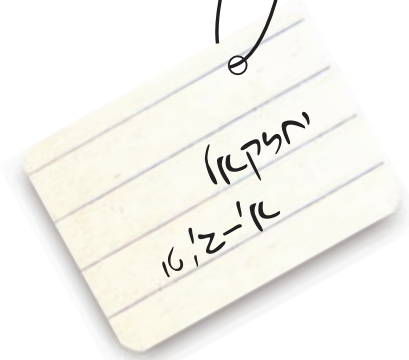

הלימוד מוקדש לעילוי נשמות הורינו האהובים:
פייגא-פיליס חיימוביץ בת רחל וחיים שנפטרה בכ"ו בשבט תשע"ג
ויוסף חיימוביץ בן יקותיאל יהודה שנפטר בד' בתמוז תשס"ד

מתן על הפרק

התכנית השש-שנתית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

הנביא יחזקאל החל להינבא בבבל בשנה החמישית לגלות יהויכין (593 לפנה"ס). ככל הנראה היה יחזקאל מגולי 'החרש והמסגר' שגלו עם יהויכין לבבל, ואת נבואותיו הוא מונה למניין שנות מלכות יהויכין. יחזקאל הוא נביא המתנבא בגולה ונבואותיו מופנות בעיקרן לגולים. ניתן לחלק את נבואות יחזקאל לשתי תקופות - נבואות הפורענות שניבא עד החורבן, הכלולות בחטיבה הראשונה בספר (א'-כ"ד), והנבואות שניבא לאחר החורבן, שעיקרן נבואות נחמה (פרקים ל"ג-מ"ח). בין שתי החטיבות הללו מופיעות נבואות על הגויים (כ"ה-ל"ב). נבואות יחזקאל מקיפות עשרים ושתיים שנים גורליות בתולדות ישראל, שנים שבהן מתמודד עם ישראל עם משברים ותמורות: פיצולו של העם לשני מרכזים, בבל וארץ ישראל, וחורבן המקדש וירושלים.

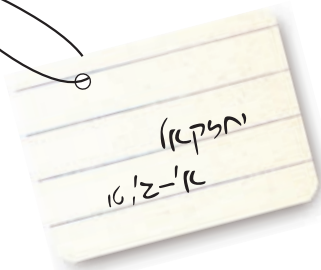
פרק א'

1 ספר יחזקאל פותח, כשאר ספרי הנביאים, בהקדמה בה מופיעים כמה פרטים הקשורים לנביא ונבואתו (פסוקים א-ד). בהקדמה לספרנו קיים קושי כפול:

א) בפסוק א מצייין יחזקאל בגוף ראשון את התאריך והמיקום בהם מתרחשת הקדשתו לנבואה - בשלושים שנה ברביעי בחמישה לחודש, בגולה על נהר כבר. לעומת זאת פסוקים ב-ג כתובים בגוף שלישי, ונראים ככופלים את פסוק א. בפסוק ד חוזר הכתוב לגוף ראשון: 'ואראה מראות אלקים' (א) - 'וארא והנה' (ד). היעזרו בדברי רש"י על מנת לעמוד על פשר הכפילות.

"ויהי בשלשים שנה - סתם הנביא דבריו ולא פירש שמו מי הוא ולא פירש למניין מה מנה, לפיכך הפסיקה רוח הקודש את דבריו בשני מקראות הסמוכין לזה, ללמד מי הוא הנביא וללמד למניין מה

מנה... שמתחילה אמר נבואתו בל' עצמו: 'ואני בתוך הגולה ואראה מראות אלקים' וכן בסוף: 'וארא והנה רוח סערה' וגו', ואלו שני מקראות מפסיקין דבריו כאילו אחר מדבר עליו: 'היה היה דבר ה' אל יחזקאל ותהי עליו שם יד ה' '."

ב) בנוסף לכפילות ההקדמות, קיים פער בין התאריך בפסוק א ובפסוק ב. עיינו בדברי תרגום יונתן, רד"ק ורש"י וחישובו מה משמעות התיארוך "ויהי בשלושים שנה":

תרגום יונתן: 'בתלתין שנין לזמן דאשכח חלקיהו כהנא רבא ספרא דאורייתא בבית מקדשא בעזרתא' (בשלושים שנה לזמן שמצא חלקיהו הכהן הגדול ספר תורה בבית המקדש בעזרה).

רד"ק: 'והראה האל יתברך ליחזקאל המראה הזאת שיש בה רמז לנסיעת הכבוד מהבית בשלשים שנה למציאת הספר שקרע המלך את בגדיו בשמעו דברי הספר, כי הרעה והגלות תבוא לישראל בעברם על דברי הספר וכבר החלה הרעה לבא בימי יאשיהו. לפיכך הראה האל יתברך לנביא סימן נסיעת הכבוד מן הבית, כי כמו שהחלה הרעה בימי יאשיהו כן תבוא כולה'.

רש"י: 'נמצינו למדין ששלשים שנה שמנה לתחילת היובל מנה, שהיובל האחרון התחיל בתחילת י"ח ליאשיהו, היא השנה שמצא חלקיהו את הספר'.

2 הנבואה הראשונה בספר מוקדשת לתיאור מראה מרכבת השכינה שרואה יחזקאל כהקדמה להקדשתו לנביא. מראות מסוג זה מופיעים בעוד כמה מקומות בספרנו ובספרי נביאים נוספים, אולם זהו התיאור המפורט ביותר.

א) ישעיהו מתאר גם הוא בעת הקדשתו לנביא את ה' היושב על כיסאו עם משרתיו סביבו (פרק ו'). השוו בין שני התיאורים ועמדו על ההבדלים בין תיאור כבוד ה' בישעיהו לתיאורו בפרקנו. ראו את דברי הגמרא: 'אמר רבא, כל שראה יחזקאל ראה ישעיה. למה יחזקאל דומה - לבן כפר שראה את המלך, ולמה ישעיה דומה - לבן כרך שראה את המלך'. (תלמוד בבלי חגיגה י"ג,ב)

ב) תנו דעתכם לאופיים של הכיסא והמשרתים בשני התיאורים ולמיקומו של הכיסא. חשבו מה ניתן להסיק מכאן על היחס שבין ה' למקדשו בספרנו, לעומת המצב בתקופת ישעיהו הנביא.

רחבות ומענה לשאלות: מתן על הפרק "מתן על הפרק" peret.matan@gmail.com

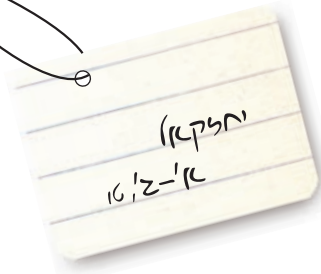
מִתַּן מֵתָן

מכון תורני לנשים ע"ש שרה בת יצחק יעקב רעננגרט
The Sadie Renner Women's Institute for Torah Studies

התכנית השש-שנתית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

© כל הזכויות שמורות. מתן על הפרק. מתן ירושלים • טל': 02-5944555

המרכז ללימודי תנ"ך

פרק ב'-ג,טו

לאחר ראיית מראה המרכבה ששיאו הוא מראה כבוד ה', פונה ה' ליחזקאל, מקדישו לנבואה ומטיל עליו את השליחות הנבואית. נבואת ההקדשה בנויה משלושה חלקים: ב',א-ז: הטלת השליחות; ב',ח-ג,ג: מעשה אכילת המגילה המסמל את נתינת דברי ה' בפי הנביא; ג,ד-ט: חזרה על ציווי השליחות והרחבה לגבי תגובת העם הצפויה.

3 הנבואה פותחת בכינוי: 'בן אדם'. כינוי זה שאינו שכיח בתנ"ך מופיע תשעים ושלושה פעמים בספר יחזקאל. מה פשרו? היעזרו בדברי המפרשים ושימו לב להבדלים ביניהם:

רש"י: 'ולי נראה שלא קראו בן אדם אלא בשביל שלא תהא דעתו רחבה עליו מתוך שהיה גס לבו במראה המרכבה ובמלאכת עליונים'.

רד"ק: 'והנכון בעיני לפי שראה פני אדם במרכבה הודיעו כי ישר וטוב הוא בעיניו והוא בן אדם לא בן אריה ולא בן שור ולא בן נשר'.

4 בשונה מנביאים אחרים שנשלחו כדי להשיב את העם בתשובה באמצעות נבואתם, גורלה העגום של נבואת יחזקאל מפורש כבר בנבואת ההקדשה. שימו לב לאפיונו של העם בחלק הראשון והשלישי ולביטוי החוזר 'בית מרי'. לאור זאת, מהי תכליתה של נבואת יחזקאל לעם? ראו פסוק ה.

5 נבואת ההקדשה נחתמת בקריאתם של מלאכי ה' היוצרת קול רעש גדול: 'בְּרוּךְ כְּבוֹד ה' מִמְּקוֹמוֹ (ג,יב). גם בנבואת ההקדשה של ישעיהו נשמעת קריאת השרפים: 'יִקְרָא זֶה אֶל זֶה וְאָמַר קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ ה' צְבָאוֹת מְלֵא כֹל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ (ו,ג).

א) השוו בין שתי הקריאות ובדקו מהו השבח המודגש בכל אחת מן הקריאות ומהו מקום ה'. כיצד הדבר משתלב עם תפקידם השונה של שני הנביאים - ישעיהו המדגיש בנבואתו את אפסות האדם לעומת רוממות הא-ל, ויחזקאל נביא הגולה? (העזרו בתשובתכם לשאלה 2)

ב) לסיכום, עיינו במיכה א',ג-ד וראו את דברי מ' בובר: 'לשון 'ממקומו' של מיכה (וישעיהו)... כל אלה מדברים בהר הבית, ואילו הוא (יחזקאל) הרי בגלות הוא שרוי, וכאן, בגלות, שלא כמו ישעיהו בשעת הקדשתו אשר אליו הופיע היכל של מעלה, הוא חוזה חיזיון שבא אליו בסערה. מקומו של החיזיון היה אותה שעה מקום מציאותו של הנביא, על אותו נהר כבר... לא בציון בלבד, אלא גם כאן ישנה נבואה. ואם כן, אף כאן יש מפעם לפעם מקום לאלקים, וממנו, כפעם בפעם יבורך. היום מכאן, מחר מציון כקדם. זוהי נבואתה של הגולה! (דרכו של מקרא עמ' 336)

הרחבות ומענה לשאלות: מתן על הפרק "perek.matan@gmail.com"

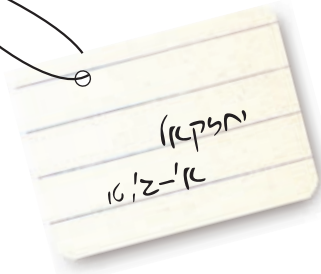

מכון תורני לנשים ע"ש שרה בת יצחק יעקב רעננברג
The Sadie Renner Women's Institute for Torah Studies

התכנית השש-שנתית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

© כל הזכויות שמורות. מתן על הפרק. מתן ירושלים • טל': 02-5944555

המרכז ללימודי תנ"ך

הרחבה

מעשה מרכבה

פרק א' ביחזקאל מכונה בפי חז"ל 'מעשה מרכבה', ונחשב אחד הפרקים הקשים והסתומים בתנ"ך, המיוחד לעוסקים בסתרי תורה. הביטוי 'מעשה מרכבה' מצוי במשנה בראש הפרק השני של מסכת חגיגה: 'אין דורשין בעריות בשלשה ולא במעשה בראשית בשנים ולא במרכבה ביחיד, אלא אם כן היה חכם ומבין מדעתו'. מתוך העיסוק בתחומים אלה נשתמרה בידינו ספרות סוד המכונה 'ספרות ההיכלות והמרכבה', הכוללת את החיבורים היכלות רבתי, היכלות זוטרת, ומעשה מרכבה, ועוד. אף שבתלמוד ובספרות חז"ל אין כמעט עיסוק בתחומים אלה של תורת הסוד, מופיעים בו כמה סיפורים על תנאים שעסקו במעשה מרכבה:

"תנו רבנן: מעשה ברבן יוחנן בן זכאי שהיה רוכב על החמור, והיה מהלך בדרך, ורבי אלעזר בן ערך מחמר אחריו. אמר לו: רבי! שנה לי פרק אחד במעשה מרכבה! אמר לו: לא כך שנית לך: ולא במרכבה ביחיד אלא אם כן היה חכם מבין מדעתו? אמר לו: רבי, תרשיני לומר לפניך דבר אחד שלמדתי. אמר לו: אמור. מיד ירד רבן יוחנן בן זכאי מעל החמור, ונתעטף וישב על האבן תחת הזית. אמר לו: רבי, מפני מה ירדת מעל החמור? אמר: אפשר אתה דורש במעשה מרכבה, ושכינה עמנו, ומלאכי השרת מלוין אותנו, ואני ארכב על החמור? מיד פתח רבי אלעזר בן ערך במעשה המרכבה ודרש, וירדה אש מן השמים וסיבבה כל האילנות שבשדה, פתחו כולן ואמרו שירה. מה שירה אמרו: 'הללו את ה' מן הארץ תנינים וכל תהמות... עץ פרי וכל ארזים הללויה'. נענה מלאך מן האש ואמר: הן הן מעשה המרכבה. עמד רבן יוחנן בן זכאי, ונשקו על ראשו, ואמר: ברוך ה' אלהי ישראל שנתן בן לאברהם אבינו שידע להבין ולחקור ולדרוש במעשה מרכבה. יש נאה דורש ואין נאה מקיים, נאה מקיים ואין נאה דורש, אתה נאה דורש ונאה מקיים. אשריך אברהם אבינו שאלעזר בן ערך יצא מחלצין. וכשנאמרו הדברים לפני רבי יהושע היה הוא ורבי יוסי הכהן מהלכים בדרך, אמרו: אף אנו נדרוש במעשה מרכבה. פתח רבי יהושע ודרש. ואותו היום תקופת תמוז היה, נתקשרו שמים בעבים ונראה כמין קשת בענן, והיו מלאכי השרת מתקבצין ובאין לשמוע, כבני אדם שמתקבצין ובאין לראות במזמוטי חתן וכלה. הלך רבי יוסי הכהן וסיפר דברים לפני רבן יוחנן בן זכאי, ואמר: אשריכם ואשרי יולדתכם, אשרי עיני שכך ראו. ואף אני ואתם בחלומי מסובין היינו על הר סיני, ונתנה עלינו בת קול מן השמים: עלו לכאן, עלו לכאן! טרקלין גדולים ומצעות נאות מוצעות לכם, אתם ותלמידיכם ותלמידי תלמידיכם מזומנין לכת שלישית."

(תלמוד בבלי מסכת חגיגה י"ד, ב)

המשך בעמוד הבא <

הרחבות ומענה לשאלות: מתן על הפרק "מתן על הפרק" perek.matan@gmail.com

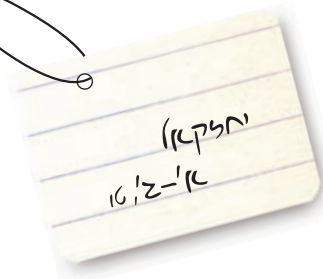
מתן ורחמי

מכון תורני לנשים ע"ש שרה בת יצחק יעקב רעננגרטן
The Sadie Renner Women's Institute for Torah Studies

התכנית השש-שנתית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

© כל הזכויות שמורות. מתן על הפרק. מתן ירושלים • טל': 02-5944555

המרכז ללימודי תנ"ך

קדושה

פסוקי השבח הנאמרים מפי המלאכים עומדים במרכזה של הקדושה הנאמרת בחזרת הש"ץ בשחרית ובמוסף. בקדושה אנו מצטרפים למלאכים, ומשבחים את ה' יחד: מלאכים המוני מעלה, עם עמך ישראל קבוצי מטה.

כָּתַר יִתְנוּ לָךְ ה' אֱלֹהֵינוּ

מִלְאָכִים הַמוֹנֵי מַעֲלָה

עִם עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל קְבוּצֵי מֵטָה

יַחַד כָּלֶם קִדְשָׁה לָךְ יִשְׁלְשׁוּ

כְּדָבָר הָאָמֹר עַל יַד נְבִיאָךְ

וְקָרָא זֶה אֵל זֶה וְאָמַר

קדוש קדוש קדוש ה' צבאות מלא כל הארץ כבודו

כְּבוֹדוֹ מֵלֵא עוֹלָם וּמִשְׁרָתוֹ שׁוֹאֲלִים

אֵיזָה מְקוֹם כְּבוֹדוֹ לְהַעֲרִיצוֹ

לְעַמְתָּם מְשֻׁבְּחִים וְאוֹמְרִים

ברוך כבוד ה' ממקומו

(מתוך התפילה - נוסח ספרד)

הרחבות ומענה לשאלות: מתן על הפרק "perek.matan@gmail.com"

מִתַּן וּמִתַּן

מכון תורני לנשים ע"ש שרה בת יצחק יעקב רענגנרט
The Sadie Renner Women's Institute for Torah Studies

המרכז ללימודי תנ"ך

התכנית השש-שנתית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

© כל הזכויות שמורות. מתן על הפרק. מתן ירושלים • טל': 02-5944555